

พัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำ
ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*
A DEVELOPING OF TEACHERS' MORALITY AND ETHIC LEARNING
FOR STUDENTS IN TEACHER PROFESSION GRADUATE DIPLOMA
PROGRAM BY USING THE LEARNING PROCESS OF LOGICAL
THINKING AND DOING WHICH LEARNING
CORRESPONDS TO THE 21st CENTURY

แสงดาว คงนาวัง¹, แสงเดือน คงนาวัง²
Sangdown Kongnawang¹, Sangduan Kongnavang²
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1,2}
Faculty of Education, Northeastern University^{1,2}
Email : sangdown.kon@neu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาผลพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การดำเนินการใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกนำไปพัฒนา กลุ่มที่ 1 และระยะที่ 2 นำไปพัฒนา กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือปีการศึกษา 2562 และ 2563 กลุ่มละ 30 คน รวม 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาทำ มี 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรู้ ชั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ชั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และชั้นที่ 4 รับการติดตามประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 2. ด้านความรู้ความเข้าใจคุณธรรม จริยธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีผลติดตามประเมินผลการปฏิบัติในระดับดีมาก 3. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : 1. การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม 2. กระบวนการเรียนรู้ 3. ศตวรรษที่ 21 4. นักศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning, 2) to study the results of the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning, and 3) to study the opinions of students in teacher profession graduate diploma program, Northeastern University towards the learning process of a developing of teachers' morality and ethic learning by using the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning. The research was a Research and Development research which divided into 2 phases. The first phase was taking to develop group 1, and the second phase was taking to develop group 2. The samples of this research consisted of 60 students in teacher profession graduate diploma program, Northeastern University by using sample random which divided into 2 groups. There were 30 students in the academic year 2019 and the other 30 students in the academic year 2020. The research instruments were the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning, a knowledge and understanding assessment form, an opinion questionnaire and a follow-up form of students' activities. The statistics using were mean, standard deviation and t-test.

The finding of this research were as follows: 1) The results of the development of the learning process of logical thinking and doing which corresponds to the 21st century learning consisted of 4 stages; Stage 1: Raising awareness, Stage 2: Focus on analytical thinking, Stage 3: Implementation, and Stage 4: Taking follow-up and

assessment. A congruence index was 0.84. 2. The results of performance assessment were at very good levels. 3. The opinions of students towards the 4 stages of learning process were at very good levels.

Keywords : 1. Morality and Ethic Learning 2. Learning Process 3. 21st Century 4. Students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา นับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งของสังคมและประเทศชาติ การพัฒนานิสิตนักศึกษาไปสู่เป้าหมายให้เป็นคนมีปัญญา เป็นคนดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมของสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา จึงมิใช่เป็นเพียงการวัดผลที่การเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์ให้มีความรู้และทักษะในสาขาอาชีพเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม “ครู” ถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาประเทศผ่านการจัดการเรียนการสอนอย่างมีอาชีพที่ส่งผลคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหมายถึงผู้เรียน ให้เป็นคนคุณภาพซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีภูมิความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต หากพัฒนานักศึกษาที่จะไปเป็นครูมีอาชีพในอนาคตให้มีคุณภาพ ทั้งภูมิรู้ ภูมิธรรมและภูมิฐานย่อมเป็นเครื่องการันตีได้ถึงแนวโน้มที่ประเทศชาติมีทรัพยากรมนุษย์ที่จะมาเป็นครูมีคุณภาพ เป็นคนดีซึ่งหมายถึงมีคุณธรรม จริยธรรม คนมีปัญญาและสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

แนวความคิดพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2548) กล่าวไว้ในทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมว่า จิตลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมของนิสิตนักศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต้อง พลดีกรรมของบุคคลและมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลเหล่านี้ต่อไปในอนาคต สถาบันการศึกษาจึงควรมุ่งที่จะจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาจิตของนิสิตนักศึกษาให้มีทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยมของคนเก่ง ดี มีความสุข และจากมาตรา 6 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทาง ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสอดคล้องกับ แนวทางการจัดเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเป็นทั้งแรงขับและเครื่องมือที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และประการสำคัญสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้รับการอนุมัติให้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

ซึ่งมีสาระสำคัญของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ว่าคนที่เป็นครูต้องมีความรู้ดังต่อไปนี้ มาตรฐานที่ 1-10 ได้แก่มาตรฐานด้านความเป็นครู ด้านปรัชญาการศึกษา ด้านภาษาและวัฒนธรรม ด้านจิตวิทยาสำหรับครู ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานที่ 11 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ จากมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 11 เป็นมาตรฐานที่มุ่งให้ครูเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560-2579 ที่กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน(Learner Aspirations) ไว้ว่าการพัฒนาผู้เรียนทุกคนมุ่งให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก(Reading) การเขียนได้(Writing) และการคิดเลขเป็น(Arithmetic) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา(Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์(Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้(Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม(Compassion)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2561) เป็นคณะที่มีหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาให้มีคุณวุฒิ คุณธรรม และคุณภาพ มีความรู้และสมรรถนะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา จึงได้กำหนดให้มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเกณฑ์คุรุสภากำหนด

จากความเป็นมาดังกล่าวในฐานะผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับครู” รหัสวิชา ED22206 3(3-0-6) ซึ่งเป็นวิชาหนึ่งที่อยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสนใจที่จะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา จึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่นงานวิจัยของ แสงเดือน คงนาง(2562) และ คชกรณ์ บัวคำ, สุวิมล โพธิ์กลิ่น และสมาน อัครภูมิ (2558) ซึ่งศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู จึงได้สังเคราะห์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาฯ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิด พาทำ ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.2 เพื่อศึกษาผลพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 นักศึกษากลุ่มตัวอย่างหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สังคมต้องการและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคคลอื่น
- 3.2 อาจารย์ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 3.3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลงานวิจัยที่ใช้ในการเผยแพร่และสืบค้นข้อมูลการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2562 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 180 คน 6 ห้องเรียน และปีการศึกษา 2563 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 180 คน จำนวน 6 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยกำหนดให้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปีการศึกษาละ 30 คน รวมจำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1)แบบประเมินความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา 2)แบบประเมินความสอดคล้องของกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (โดยผู้เชี่ยวชาญ) 3)แบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมของนักศึกษาด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 4)แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาท่าที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษ

ที่ 21 การหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ของแผนจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้เท่ากับ.83 และหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจ แบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม และแบบสอบถามความคิดเห็น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70, 0.74, 0.72 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครูมี 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรู้ ชั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ชั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และชั้นที่ 4 รับการติดตามประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) เท่ากับ 0.84 ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วกระบวนการเรียนรู้ 4 ชั้น มีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้

5.2 ผลการนำกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู ได้แก่

5.2.1 ผลในด้านความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาหลังเรียนของนักศึกษา ทั้ง 2 กลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษา ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษากลุ่มที่1(นาร่อง)และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มเป้าหมาย	N	ก่อนเรียน			หลังเรียน		
		\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
				คุณภาพ			คุณภาพ
กลุ่มที่ 1 (นาร่อง)	30	3.00	0.57	ดี	3.89	0.68	ดีมาก
กลุ่มที่ 2 (ขยายผล)	30	2.93	0.56	ดี	3.93	0.62	ดีมาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู ปีการศึกษา 2562 ที่เรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคุณภาพระดับดีมาก

5.2.2 ผลการติดตามประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) (โดยอาจารย์ผู้สอน) มีดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการติดตามการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล)

กลุ่มเป้าหมาย	N	แสดงผลการติดตามประเมินผล		
		\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
กลุ่มที่ 1 (นาร่อง)	30	3.94	0.68	ดีมาก
กลุ่มที่ 2 (ขยายผล)	30	4.06	0.64	ดีมาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่าการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (โดยอาจารย์ผู้สอน) ของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) มีผลการประเมินในระดับดีมาก

5.3 ความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล)

กลุ่มเป้าหมาย	N	ผลความคิดเห็นต่อกระบวนการเรียนรู้ 5 ชั้น		
		\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
กลุ่มที่ 1 (นาร่อง)	30	3.97	0.55	ดีมาก
กลุ่มที่ 2 (ขยายผล)	30	4.07	0.65	ดีมาก

จากตารางที่ 3 แสดงผลความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่นำมาใช้พัฒนา นักศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับดีมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนในรายวิชาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครูมี 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรับรู้ ชั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ชั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และชั้นที่ 4 รับการติดตามประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) เท่ากับ 0.84 ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วกระบวนการเรียนรู้ 4 ชั้น มีความเหมาะสมนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาร้อยเรียงขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้แบบพาคิดพาที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูทุกชั้นตอน เช่น ชั้นที่ 1 สร้างความตระหนักรับรู้สอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ (2538) ที่กล่าวว่า จิตเป็นนายกาย เป็นบ่าว ชั้นที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ และชั้นที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ John Dewey (1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ(Learning by Doing) ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนควรกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดและปฏิบัติผ่าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างหลากหลาย และชั้นที่ 4 รับการติดตามและประเมินผลสอดคล้อง สำนักงานนโยบายและแผนการจรรยาบรรณและขนส่ง (2559) ได้กล่าวไว้ว่าการติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของการจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (ในระหว่างการดำเนินการ) และประสิทธิผล(หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการ) หากเป็นการนำผลสะท้อนที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการและหลังการดำเนินการไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้อย่างเหมาะสมในช่วงเวลาต่างๆ ตามกรอบของวงจรการบริหารงานคุณภาพ(PDCA) ได้แก่ กระบวนการวางแผน (P=Planning) การดำเนินการ(D=Do) การตรวจสอบ(C=Check)และการปรับปรุงแก้ไข(A=Action) และ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2557) กล่าวว่า การประเมินผลมีประโยชน์ต่อผู้เรียนคือจะทำให้ผู้เรียนมีทิศทางในการพัฒนาตนเองที่ชัดเจน เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนมากกว่าเดิม และทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้นและจากผลการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้กับนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นครูมืออาชีพในยุคประเทศไทย 4.0 มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนเข้ารับการพัฒนาเท่ากับ 3.00, 2.93 อยู่ในระดับดี และหลังเข้ารับการพัฒนาเท่ากับ 3.89, 3.93 อยู่ในระดับดีมาก ตามลำดับ ซึ่งมีผลการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เพราะการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพหุทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ล้วนสะท้อนถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้คิด ได้ปฏิบัติทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างมีส่วนร่วม เช่นกิจกรรมสร้างความตระหนัก การตั้งคำถามชวนคิด กระบวนการกลุ่ม ได้สืบค้นข้อมูลด้วยวิธีหลากหลาย จากการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูดีเด่น ครูต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จและได้รับการยกย่องด้านคุณธรรม จริยธรรมซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี ความต้องการของ Abraham Maslow (1987) ได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์มี ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการได้รับการยกย่อง นับถือและสถานะจาก สังคม เช่น การต้องการได้รับความเคารพ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต(Self-Actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคลที่มีความรักและศักดิ์ศรีในตน มีวินัย มีจริยธรรม และ ประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต เช่นความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จความต้องการทำทุก อย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น ทำกิจกรรม Focus group กิจกรรมค่ายคุณธรรม กิจกรรมติดตามผล การปฏิบัติงานในสถานศึกษา กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่ม มีกิจกรรม การนิเทศติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาและในชั้นเรียนเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ ฝึกปฏิบัติทำให้นักศึกษาฝึกพัฒนาจิต พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้อง John Dewey (1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ(Learning by Doing) และสุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร (2555) กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ควรให้ความสำคัญ คำว่า “Teach Less” และ “Learn More” ครูควรเปลี่ยนจากห้องเรียนธรรมดา(Class Room) เป็นสตูดิโอ(Studio) เป็นที่ ทำงานเป็นกลุ่มๆ ซึ่งหมายความว่า การเรียนจะเปลี่ยนจาก Lecture Based เป็น Project Based จึงจะทำให้การศึกษาไทยในศตวรรษใหม่เดินไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

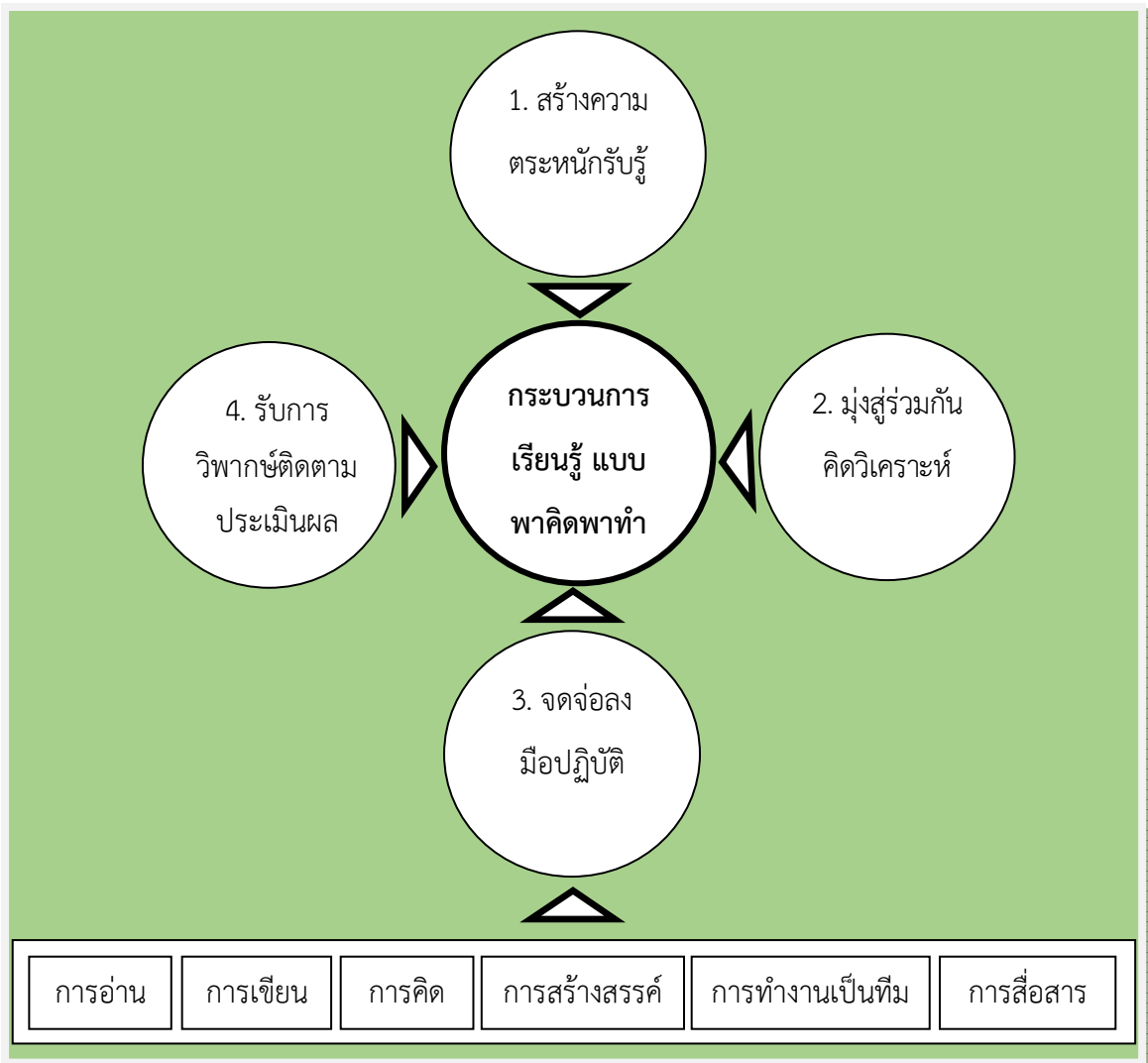
6.2 ผลการติดตามการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนทั้งในสถานศึกษาและชั้นเรียนของ นักศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา กลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) พบว่า มีการ ปฏิบัติกิจกรรมได้ระดับดีมากทั้ง 2 กลุ่ม เพราะกระบวนการเรียนรู้แบบพหุคิดพหุทำเป็นการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้สอนกระตุ้นพหุคิดพหุทำ จนทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร (2555) กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ ควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมผ่านการคิดและปฏิบัติอย่าง หลากหลาย นอกจากนี้ยังเป็นเพราะนักศึกษาได้คิด ปฏิบัติด้วยตนเองทั้งในห้องเรียนนอกห้องเรียน และที่ทำงานคือสถานศึกษาที่นักศึกษาปฏิบัติการสอนอย่างต่อเนื่องมีการประเมินผล ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียน อย่างเป็นระบบนักศึกษามีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรม บำเพ็ญประโยชน์ต่อ ชุมชนสังคม ได้ปฏิบัติจริงในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน การใช้เทคโนโลยีในการ สอนและการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ตลอดจนการทำโครงการด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดทำค ลิปวิดีโอสื่อการปฏิบัติหน้าที่ครูเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู ที่คุรุสภากำหนด

6.3 ความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มที่ 1 (นาร่อง) และกลุ่มที่ 2 (ขยายผล) ที่มีต่อการพัฒนาพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาทำที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และ 4.07 ซึ่งมีระดับคุณภาพดีมากทั้ง 2 กลุ่มตามลำดับ อาจเพราะว่านักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการคิด ปฏิบัติกิจกรรม และประเมินผลที่หลากหลาย และแต่ละขั้นตอนมีสื่อและเอกสารประกอบการเรียนรู้มีการนักศึกษาได้เรียนรู้ ได้คิด ได้ปฏิบัติทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม เช่นกิจกรรมสร้างความตระหนัก การตั้งคำถามชวนคิด กระบวนการกลุ่ม ได้สืบค้นข้อมูลด้วยวิธีหลากหลาย จากการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครูดีเด่น ครูต้นแบบ จากกิจกรรม Focus group กิจกรรมค่ายคุณธรรม และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่ม มีกิจกรรมการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาและในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนแบ่งปันเรียนรู้ซึ่งกันและกันและจากผู้รู้ทั้งในและนอกห้องเรียนทำให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ง่ายและเรียนรู้อย่างมีความสุข ไม่เครียด ซึ่งสอดคล้องกับ ปริญญาพรหมภษิต (2559) ครูควรจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้(Active learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเพียงเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและ วิจารณ์ พานิช (2548) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรจัดให้แต่ละบุคคลนำความรู้ที่มีอยู่ในตนเองนำมาแลกเปลี่ยนแบ่งปันให้กับผู้อื่น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ และ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานหรือการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นอีกทั้งสอดคล้องกับ John Dewey (1963) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการกระทำ(Learning by Doing) โดยนักศึกษามีโอกาสได้คิดและปฏิบัติ มีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนออย่างหลากหลายซึ่งถือว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning สอดคล้องกับ จำลอง บุญเรืองโรจน์ และคณะ (2561) ที่สรุปไว้ว่าการเรียนการสอนแบบ Active learning เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้จากสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติในระหว่างการเรียนการสอนโดยผ่านการพูด การฟัง การเขียน การอ่านและการสะท้อนความคิด ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง การปลูกฝัง “ทักษะ” ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะในการคิดขั้นสูง ทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคู่กับ “เนื้อหา” ในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ผ่านหลักสูตรที่มีลักษณะกระชับ(Lean Curriculum) ช่างคิด(Thinking Curriculum) และบูรณาการ(Interdisciplinary Curriculum) เพื่อสร้างนักเรียนที่มี “คุณลักษณะ” อันพึงปรารถนาของโลกศตวรรษที่ 21 ได้ นั่นคือ รู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต นอกจากนี้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังต้องมีการผสมผสานเทคโนโลยีเข้า

กับเนื้อหาและวิธีการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนทฤษฎีการเรียนรู้แบบใหม่ในการพัฒนาเนื้อหา และทักษะแบบใหม่อีกด้วย

7. องค์กรความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้้องค์ความรู้ที่ได้ คือ พัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมครูสำหรับ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบพาคิดพาททำที่ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิดและปฏิบัติ มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สร้างความตระหนักรู้ ขั้นตอนที่ 2 มุ่งสู่ร่วมกันคิดวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 3 จดจ่อลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4 รับการวิพากษ์ติดตามประเมินผล ดังแผนภาพต่อไปนี้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะนำเชิงนโยบาย

8.1.1 การนำกระบวนการเรียนรู้แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ควรปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองเช่นหากอยู่ในสถานการณ์โควิด-19 และมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ควรศึกษาข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และสถานที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระหว่างปฏิบัติการ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้สอนควรพัฒนา website/Facebook/line ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนองานสำหรับนักศึกษาและจัดให้ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมฝึกสมาธิ เจริญสติ และมีการติดตามและประเมินผล ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างเป็นระบบและเป็นกัลยาณมิตร

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรนำกระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา ในรายวิชาอื่นอย่างจริงจังเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แตกต่างและหลากหลาย

8.3.2 สาขาวิชาต่างๆ คณะอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรนำกระบวนการเรียนรู้แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา อย่างจริงจัง

8.3.3 ควรมีการวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แบบพหุคิดพาทีสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ร่วมกับสื่อนวัตกรรมอื่นและศึกษาผลของที่พัฒนาขึ้น

9. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

คชกรณ์ บัวคำ สุวิมล โพธิ์กลิ่น และสมาน อัสวภูมิ. (2558). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2561). หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

- จำลอง บุญเรืองโรจน์ และคณะ. (2561). **กระบวนการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยบูรณาการ Active Learning** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2548). **ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2520). **จริยธรรมของเยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปราชญา กล้าผจญ (2544). **คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ : เอลโกล์การพิมพ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิจรรย์. (2557). **เทคนิคการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ : บริษัทแฮ็สอ็อปเคอร์มิสท์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). **การศึกษาของโลกปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : ธนประดิษฐ์การพิมพ์.
- วศิน อินทสระ. (2541). **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ทองกวาง.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). **การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- สำนักงานนโยบายและแผนการจราจรและขนส่ง. (2538). **คู่มือการติดตามและประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนการจราจรและขนส่ง.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภา.
- _____. (2556). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภา.
- _____. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุปราณี ปรีวาที. (2551). **การพัฒนาจริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยการเล่านิทานและการติดตามผล**. ปริญญาโททางการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แสงเดือน คงนาวัง. (2559). **การพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการพัฒนา 5 ขั้น**. นนทบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1.
- Dewey, J. (1963). **Experience and Education**. New York : Macmillan Publishing Company.
- Maslow A. H. (1987). **A Theory of Human Motivation** In Jay M. Shafritz, and Albert C. 2nd ed. California : The Dorsey Press.